

Puč lubosće z njebjes na zemju

**Jezus Chrystus praji: Kaž mje mój
Wótc lubuje, tak lubuju ja tež was.
Wostańće w mojej lubosći!**

(Jan 15,9)

Křesćanstwo je nabožina lubosće, kaž so praji. A tak tež je, wšako nima w žanej drugej nabožinje lubosć tak centralne město kaž w křesćanskej wěrje. Lubosć je centralna kajkosć Boha, kotraž je runje tak wažna kaž jeho všehomóć abo jeho sprawnosć. „Bóh je lubosć“, praji Swjate pismo (1 Jan 4,8). Štož na zemi lubosć rěka, ma swój pochad pola njeho. Martin Luther je raz prajił: „Bóh je kaž žehliwa pěk poľna lubosće.“ Tak kaž začuwamy w bliskosći pjecy jeje ćoplotu, tak pytnjemy w bliskosći Boha jeho lubosć.

Na zemi wšak z lubosću husto klaca. Bóh widzi, što so na swěće stawa. Wón widzi wójny a teror, hidu a zničenje. Što chce wón činić, što budže wón činić, wón, kotryž je lubosć? Budže wón hubjenych a zlych ludźi zničit, zo bychu ći dobri a dušni wyše wostali? Ale što by wyše wostał? Jónu bě Bóh nimale cyłe ćłowjestwo zničit, jenož Noach wosta wyše. Po tym, zo bě so nimale cyłe ćłowjestwo we wulkej wodze tepilo, zwěsći so w Swjatym pismje: „Ja nochtu wjace zemju zakleć ćłowjeka dla; přetož mysl ćłowjeskeje wutroby je zła wot jeho młodosće. A nochtu wjace bić wšitko, štož je žiwe, kaž sym činił.“ (1 Mójzas 8,21) Hačrunjež su ludźo zli wot młodosće, nochce Bóh jich zničit. Bóh džěše puć lubosće. Wón sćeľeše swojemu ludej profetow, zo bychu jón wjedli k lubosći. Jako wjeršk jeho lubosće mamy widjeć Jezusa Chrysta, kotryž je Božu lubosć doskónčnje zjewił. „Tak je Bóh swět lubował, zo je swojeho jeničkeho narodženeho Syna dał, zo bychu wšitcy, kiž do njeho wěrja, zhubjeni njebyli, ale měli wěčne žiwjenje.“ (Jan 3,16)

Jezus je lubosć na dwoje wašnje wozjewił: ze słowom a ze skutkom. W swojich předowanjach je na lubosć jako zakład mjezyćłowjeskeho žiwjenja pokazal. Wón je kazń lubosće wozjewił: „Ty dyrbiš Boha,

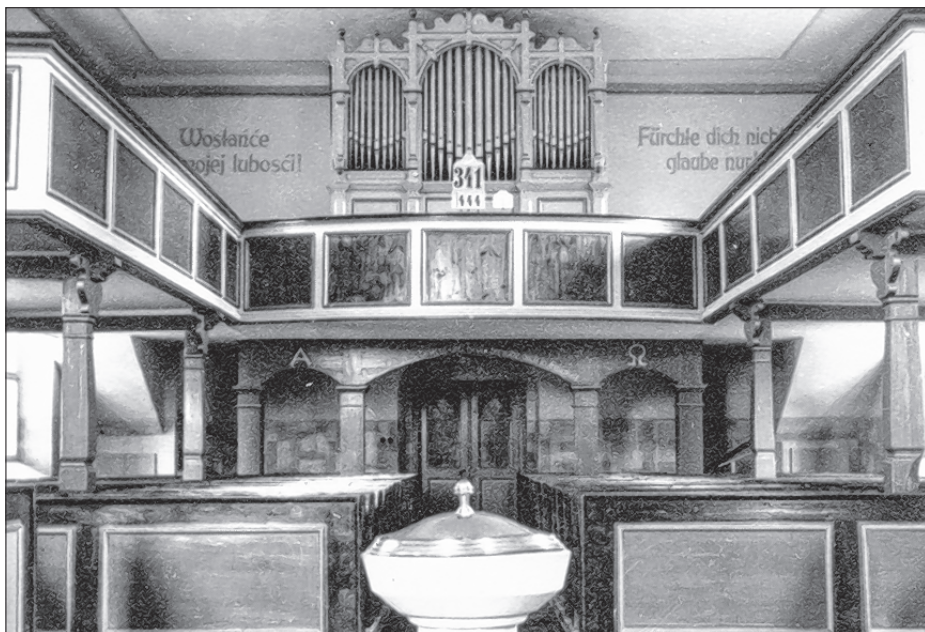
swojeho Knjeza, lubować z cyłej swojej wutrobu a z cyłej swojej dušu a z cyłej swojej myslu. To je přenja a hłowna kaznja. Druha pak je tej runa: Ty dyrbiš swojeho blišeho lubować kaž sam sebe.“ (Matej 22,37–39) Dale je Jezus lubosć wučil w swojich přirunanjach, na přikład w tym wo smilnym samariskim mužu, kotryž je temu pomhal, kotrehož běchu rubježnicy nadpadnyli.

Dale je Jezus Božu lubosć wozjewił ze skutkom. Wón je wotpokazał pospyt, z namocu nad swětom knježić. Čert bě jeho na wysoku horu dowjedł a jemu wšě kralestwa zemje a jich krasnosć pokazal. To wšo chcyše jemu dać, hdyž by so poklaknył a so k čertej modlił. Tola Jezus wotpokaza tutón puć, kotryž by wjedł k namocy. (Matej 4,9–11) Jako wučomnicy raz namjetowachu, zo by woheń z njebjes na samariske wsy padnyć dał, wón to wotpokaza. (Lukaš 9,54) Lubosć njewužiwa namóć přećiwu blišemu, ale spyta jeho ze słowom a skutkom zdobyć. To wšak swět njeakceptowaše, čehoždla dyrbješe so na puć ćer-

pjenja podać. Na kóncu steješe za njeho křiž. Wón, kiž bě lubosć wučil a po njej žiwy był, dyrbješe so za hrěchi swěta woprować. To njebě lochki puć, ale jenički móžny, zo by swětej Božu lubosć zjewił.

Džeń do swojeje smjerće, na zelenym štwórtku, hdyž so z wučomnikami k swojej poslednjeje wječeri zhromadzi, rozkladže jim puć Božje lubosće: „Kaž mje mój Wótc lubuje, tak lubuju ja tež was.“ Zdobom pak jich namoľwješe: „Wostańće w mojej lubosći!“ Tuta namoľwa njeměrješe so jenož na wučomnikow, ale na wšěch křesćanow. Wona płaći tež za nas a za naše žiwjenje. Rozsudna je mysl, zo mamy w lubosći wostać, dokelž hrozy strach, zo lubosć woliwknje, zo so w běhu časa pomijnje. Karan lubosće ma so přeco zaso napjelnjeć, tak móhli to prajić. To pak džě jenož tak, zo so přeco zaso Jezusej jako žórľu lubosće přibližimy, zo sluchamy na jeho słowo a hladamy na jeho skutk lubosće, na jeho křiž. K temu daj nam Bóh mocy a wutrajnosć.

Jan Malink

Historiski napohľad cyrkweje w Malešecach. Zboka piščelow stej napisanej namoľwje „Fürchte dich nicht, glaube nur!“ a „Wostańće w mojej lubosći!“

Foto: archiw PB

Žerchwjowe jejko za jutry

Lube džęci!

Jejko je symbol žiwjenja. Wotwonka wupada skoro kaž kamjeń, bjez žiwjenja, tola w nutrkownym něšto rosće. A potom rozłama abo puknje so kruta skorpizna a małe ćipko abo pilatko z jejka hlada. Na tym widzimy, kak w nalęću přiroda wotući a woziwi.

Kak hodži so tróšku hinaše žiwjenje do jejka přinjesć, chcu wam pokazać – jako paslenku za jutrowne njeđzelne blido abo jutrowny darik za wowku a džęda.

Žerchey (němsce: Kresse) je rostlina, kotraž spēšnje rosće. Je slódná na butrowej pomazce, w solotwi abo z jejkom, ma wjele witaminow a w jeje symjenju je tak wjele energije, zo tež na waće schadźa a rosće. Někak 8 do 10 dnjow do jutrow je načasu, žerchwjowe jejko zhotowić.

K temu trjebamy: jejkowu skorpiznu, watu, žerchwjowe symjo, jejkowy nopašk abo popowu rynku.

Pokiw: Jejkowa skorpizna hodži so do toho pomolować abo z jutrownojejkowej barbu wobarbić.

- Jejkowu skorpiznu kedźbliwje wumyjemy a na jejkowy nopašk sadźimy.
- Skorpiznu napjelnimy z watu a popryskamy ju z wodu.
- Nětko žerchwjowe symjo na watu posypamy a hišće jóny wšitko z wodu popryskamy.
- Stajimy jejkowy nopašk na woknowu desku a džiwamy na to, zo je wata ze symjenjom stajnje wložna.

Po někotrych dnjach móžemy hižo wobkedźbować, kak symješka schadźeja a móličke rostlinky z jejka rostou.

Gabriela Gruhlowa

Žerchwjowe jejkow

Foto: prywatne

Hišće raz: Serbske dušepastyrstwo

W februarskim čisle Pomhaj Bóh pisa so w krótkim přinošku wo financowanju personalnych koštow serbskeho dušepastyrja w Delnjeje Łužicy. K temu ma so přispomnić, zo so personalne košty, hinak hač so pisa, w poslednich lětach njesu wot Vattenfalla financowali. Farar Kšénka ma kaž prjedy hižo farar Schütt swoje farske městno při Choćebuskim cyrkwiniskim wokrjesu. Cyrkej EKBO plaći cyrkwiniskemu wokrjesej Choćebuz podźěl za serbske dušepastyrstwo we wysokosći 25 %. Tute střed-

ki dósta EKBO w poslednich lětach na zakładze kóždolětneho dojednanja wot Domo-winy, kotraž zaso pjenjezy wot Vattenfalla k swobodnemu wužiwanju dóstawa.

Wot lěta 2016 so nětk personalne košty za serbske dušepastyrstwo přeni raz z etata EKBO plaća. To je čím bóle wzjeselace, dokelž so EKBO z tym tež financielnje k swojej zamołwitosći za serbske dušepastyrstwo wuznawa.

Martin Herche,
generalny superintendent

Wopominanje Smolerja

Maćica Serbska spomina na swojeho hłowneho založerja Jana Arnošta Smolerja, serbskeho budźerja a slědźerja, składnostnje jeho 200. posmjertnych narodnin. Wona přepróšuje sobotu, 5. měrcu, na scěhowacej zarjadowani:

- 10.00 Spominanje při Smolerjec swójb-nym rownišću na Hrodzišku
- 10.45 Swjedźenska akademija w Serbskim muzeju

Witanje

Wuznamjenje z Mytom Hórnik

Přednoškaj:

Marka Cyžowa: Wuznam Smolerja za wu-wiće serbskeje hudźby

Trudla Malinkowa: Swójbne stawizny Jana Arnošta Smolerja

Swjatočnosť wobrubja „Přezpólni“ pod nawodom Fabiana Kaulfürsta. Přizamkne so přijęće w hosćencu „Burghof“.

Maćica Serbska
Jan Malink, předsyda

Jubilejna namša

Njeđzelu, 6. měrcu, přepróšuje Spěchowanske towaristwo za serbsku rěc w cerkwi z. t. na 50. serbsku namšu nowšeho časa w Choćebuzu. Swjedźenske kemše z Božim wotkazanjom budu dwurěčne a započnu so w 10 hodź. w Choćebuskej Němskej cyrkwi. Nawod liturgiskich wob-rjadow změje generalny superintendent Martin Herche ze Zhorjelca. Jako hosći wita-taja statneho sekretara M. Gorholta, wy-šeho měščanostu H. Kelcha, předsydu Do-mowiny D. Statnika, zamołwitych za serbske naležnosće městow a wokrjesow Del-njeje Łužicy kaž tež zastupjerjow serbskich institucijow. Spěwa delnjoserbski džęćacy chór pod nawodom G. Schöna. Paralelnje wotměja so kemše za džęci. Po Božej služ-bje su wšitcy na kofej w cyrkwi přeprošeni.

Spěchowanske towaristwo
za serbsku rěc w cerkwi
Hartmut Leipner, předsyda

Serbsko-nimska namša

Wendisch-deutscher Gottesdienst

Jo-li až pšeniczne zerkno do zemje
njepadnjo a njezamrějo, wóstanjo same;
gaž pak zamrějo, pšinjaso wjele plodow.

(Jan 12, 24)

Wenn das Weizenkorn nicht in die Erde
fällt und erstirbt, bleibt es allein; wenn
es aber erstirbt, bringt es viel Frucht.

(Johannes 12, 24)

Pšepšosujomy Was hutšobnje do Nimskeje cerkwe
na **50. jubilejnu serbsku namšu w Choćebuzu**
(ze zisćecej namšu).

Wir laden Sie herzlich ein in die Oberkirche St. Nikolai
zum **50. wendischen Gottesdienst in Cottbus**
(mit Kindergottesdienst).

06.03.2016, 10:00

Kupka serbska namša/AG Wendischer Gottesdienst
www.serby-ekbo.de abo www.evkirchenkreis-cottbus.de/?visit=62
Ew. wósada sw. Mikława w Choćebuzu/Ev. Kirchengemeinde St. Nikolai Cottbus
www.st-nikolai-cottbus.de

Jan Arnošt Smoler – 200 lět po jeho narodženju

Dnja 3. měrcu 1816 narodži so Jan Arnošt Smoler we Łuču, małej holanskej wsy, kotraž je džensa wobtagrowana. Nan bě tam hač do 1821 z wučerjom, po tym skutkowaše w Delnim Wujěždze a wot 1823 jako cyrkwinski wučer a kantor we Łazu. Swójba běše – štož bě tehdy dosć rědko – dobra serbska. Swojemu synej Janej Arnoštej zmóžni nan wopyt Budyskeho gymnazija, zo by móhl pozdžišo teologiju studować.

Na gymnaziju namotwješe wučer Hoffmann Jana Arnošta Smolerja, zo bychu so serbscy gymnaziasća tola tež ze swojej rěču zaběrali. Smoler poda so na to po radu Budyskemu fararjej Handrijej Lubjenskemu, kiž bě tehdy wodzacy serbski ewangelski duchowny. Tón jemu wotradžeše so ze serbskimi naležnosćemi zaběrać, dokelž by to jenož hidu wšelakich Němcow zbudžiło, tola Smoler njeda so zatrašić. Dwě lěće dołho nawjedowaše zwučowanja serbsčiny na gymnaziju, doniž so po maturje do Wróclawja njepoda, zo by teologiju studował.

Za čas studija so Smolerjowy žiwjenski plan změni. Nochcyše so stać z fararjom, ale wukubła so na slawista. 1841 a 1843 wuda wón „Pěsnički Hornich a Delnich Łužiskich Serbow“, štož njezbudži kedžbnosć jenož w serbskim swěće, ale tež pola mnohich němskich wučenyh. W tutym času bě Smoler wuwil nowy serbski prawopis, tón, kotryž hišće džensa wužiwamy. Wot lěta 1845 běše Jan Arnošt Smoler hlowny organizator serbskeho žiwjenja. Zasadzoowaše so za založenje Maćicy Serbskeje, organizowaše spěwanske swjedženje, redigowaše Tydženske Nowiny, wudawaše knihi a słowjanski časopis. Skónčnje založi swójsku čišćernju, zo by móhl cyłe serbske

Jan Arnošt Smoler (1816–1884) Repro: SKA

pismowstwo z jedneje ruki poskićić. W europskich stolicach bě runje tak doma kaž w holanskej wjesce. Trójce poskićichu jemu profesuru na wšelakich ruskich uniwersitach, tola jeho wulki žiwjenski són bě zbudjenje Serbow, kotrymž wosta čas žiwjenja swěrný. Po jeho woli mějachu so Serbja na sebjewědomy słowjanski lud wuwic, kiž bě w dobrym měrje z Němcami živy.

Smoler bě po swojej powaze a po swojim duchownym zapožženju liberalny křesćan. Do někajkeho dogmatiskeho křesćanstwa wjele njedzeržeše. Tak tež njebě přezjedny z lutherskim hibanjom, kotrež so wot spočatka štyrcetyh lět 19. lětstotka pod wliwom Jana Kiliana w Serbach šerješe. Jako redaktor Serbskich Nowin pak spózna, zo njetjya nabožne rozestajenja dalšemu wuwicu serbstwa – tuž wosta poměrnje neutralny. Jenož hdyž so konserwa-

tiwni Serbja za wobchowanje stareho „bibliskeho“ prawopisa zasadzowachu, wotpokazujo kóždužkuli změnu, jimaše so Smoler pjera. Napisa 1868 jedyn serbski a jedyn němski spis, w kotrymajž zakitowaše nowy serbski prawopis: „Kajka je wučba athanasianskeho symbola“ a „Die Schmähschrift des Schmiedemeisters Stosch gegen die sprachwissenschaftlichen Wenden“. Jaroměr Hendrich Imiš so 1868 wo to postara, zo ewangelscy duchowni Smolerjowe prawopisne namjety přiwzachu. Literat Jan Bohuwěr Šořta, kiž pola Smolerja jako redaktor džeřaše, mjenješe wo nim: „Downka konserwatiwny, a donutřka liberalny, to nježdže.“ Ale tola to džeže – serbstwa dla.

1873 kupi Smoler wjetšu ležownosć na Lawskich hrjebjach w Budyšinje a přepoda lěto pozdžišo dom Maćicy, zo by tam natwarila „Serbski dom“. Bohužel bě Smo-

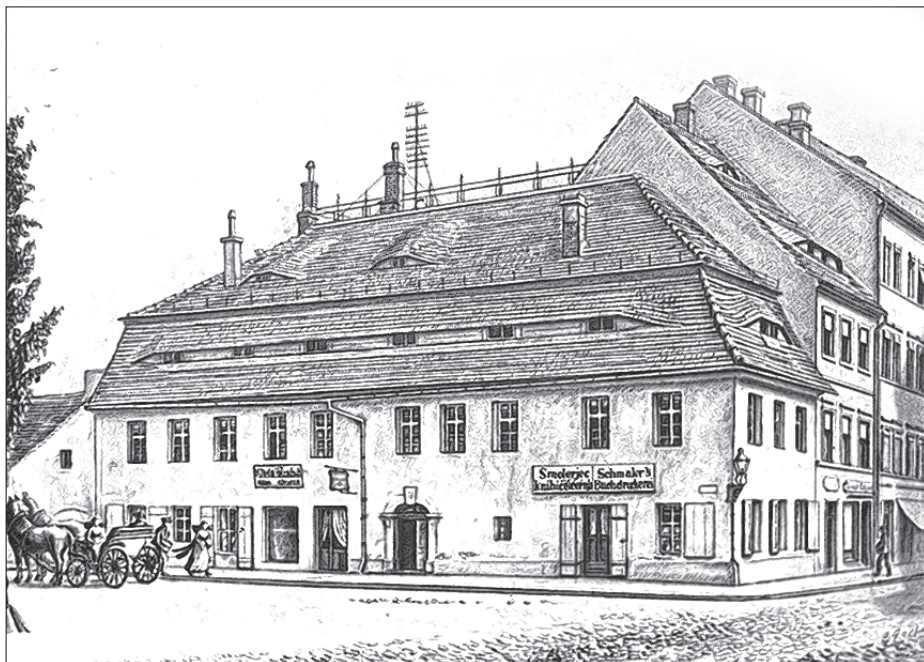
Smolerjec row na Hrodzišku w Budyšinje

Foto: T. Malinkowa

ler ležownosć předrohu kupił, štož přinjese jeho a Maćicu do wulkich pjenježnych wuskosćow. 1881 poda so do Ruskeje, zo by pjenjezy za swój posledni žiwjenski projekt zdo był, tola njeměješe žaneho wuspěcha. Chory so 1883 do domizny nawróći. Wumřě 13. junija 1884 w Budyšinje a bu na Hrodzišku pochowany. Jeho wulki són, natwaric dom z muzejom a ze žurlu, ze serbskej čišćernju a z knihikupstwom, z kofejownju a z banku, so za jeho žiwe dny njebě spjelnił. Hakle 20 lět po jeho smjerci, 1904, bě swjatočne přepodaće Serbskeho doma při Lawskich hrjebjach.

Smoler sluša k tym Serbam, kotřiž su serbski lud budžili a duchownje pozběhnyli. Hišće džensa mamy mnohe institucije a towarstwa, kiž wjedu jeho nastorki a ideje dale. Směmy sej jeho česćić jako wótčinca, bjez kotrehož by naše džzensniše žiwjenje wo wjele chudše było.

Jan Malink

Maćicy dom ze Smolerjec knihičišćernju w Budyšinje na Lawskich hrjebjach Repro: SKA

K jubilej 1891 založeného časopisa ewangelskich Serbow

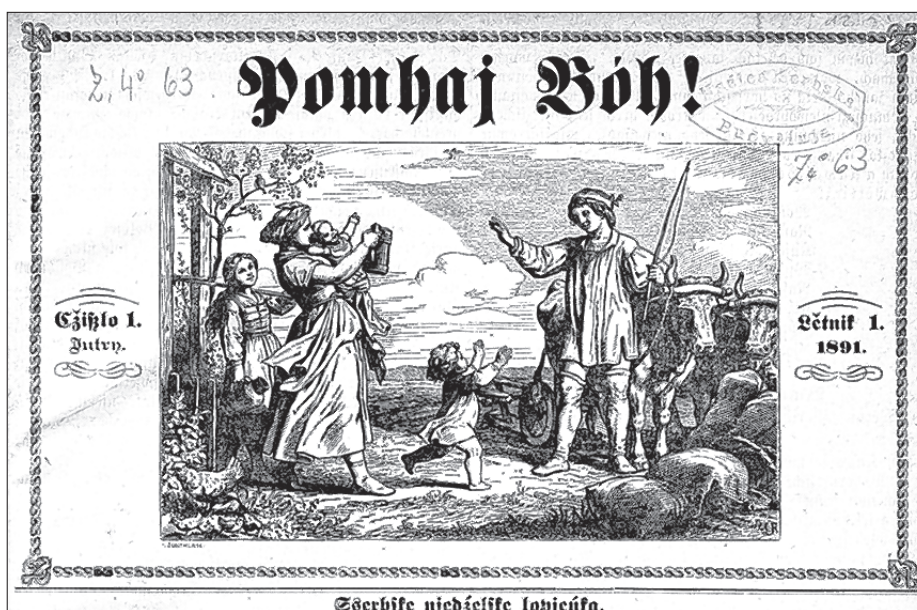
125 lět serbski ewangelski časopis Pomhaj Bóh

Hdyž Arnošt Muka we 80tych lětach 19. lětstotka serbskorěčne wobydlerstwo woběju lužicow statistisce wobličiči, přińdže wón na něhdže 166 000 wosobow. 140 000 z nich słušeše k ewangelskemu wěrywuznaču, z toho 72 000 Delnjo- a 68 000 Hornjoserbow; někak 25 000 Serbow ličeše so ke katolskim wosadam. Protestantske kónčiny tworjachu w swojim času bjezdwěla wulku wjetšinu mjez awtochtonym słowjanskim ludom w Sakskej a Pruskej.

Tehodla njezadziwa, zo eksistowaše wot časa wozroźdenja – pódlá němskeho – tež serbske konfesionalne nowinarstwo. Předewšěm běchu to serbscy duchowni a wučerjo, kotřiž mějachu nowiny a časopisy k skrućenju křesćanskich hódnotow kaž tež swětneho kublanja swojich krajanow za njeparujomne. Přenje periodika wěnowachu so wosebje misionistwu w tehdomnišich kolonijach ewropskich mócnarstwow, tak bu Handrij Zejler wot 1844 redaktor noweho měsacnika Misionske Powěšće. A k jutram 1891 založi Chrjebjanski farar dr. Friedrich Selle (1860–1931) wosebity tydženik za ewangelskich Serbow a da jemu – po zwučenym postrowje lutherskich wěriwych – rjany titul Pomhaj Bóh.

Selle, teologa a přirodowědnik němskeho pochada, běše 1884 jako wikar do Chrjebje přišo a – štož njebě hižo samozrozumliwe – spěšnje hornjoserbsčinu nawuknył. Wón zastupowaše měnjenje, zo trjeba wjesny serbski lud dobru nabožnu lekturu w swojej maćerščinje. Lěta 1895 lužicu zaso wopušči a džěše jako farar do Južneho Tirola, hdžež pisaše mjez druhim tež wědomostne knihi. Po wuprajenju Oty Wićaza płačeše Selle jako „najwuznamniši ewangelski teologa cyłje stareje Awstrijskeje“. Pozdžišo so jemu pječa styskaše za čichim serbskim krajom.

Friedrich Selle zawostaji potajkim Serbam samostatny cyrkwinski časopis, kiž dožiwi lětsa swoje 125. narodniny. Přez štyri lěta jón wosobinsce redigowaše. „Nimo nadrobnych bibliskich a duchownych rozpominanjow, basnjow a pozběhowacych powědančkow pjelnjachu wosebje rubriki „Z bliska a daloka“ a „Cyркеj a stat' njeđzelske łopjenko“, je našočasny němsko-serbski teologa Jens Buliš 2000 w analyzy zwěsćil. Stary Pomhaj Bóh přetra w šwabachskim pismje wšelake epochi. A byrnjež so redakcija pod fararjom Korlu Wyrgačom w NS-času na njepřihódne wonkowne poměry nastajic spyta, zakazachu publikaciju w léce 1937, tak kaž skoro cyłe serbskorěčne pismowstwo, z politiskich a narodnych přičin.

Přenje čisło Pomhaj Bóh wuda Chrjebjanski farar dr. Friedrich Selle k jutram kónc měrcsa lěta 1891. Čisćalo je so tehdy w Niskej.

Repro: SKA

Nowy započatk padny, po nimale 14 lětach, na december 1950. Tehdom dóstašej wobě serbskej konfesionalnej pismje – Pomhaj Bóh a Katolski Posoł – we Wuchoďnej Němskej znowa dowolnosť čisća. Za ewangelske wudaće přewza Konwent serbskich ewangelskich duchownych powšitkownu zamołwitosć. Praktiske džěło rjadowaše přez tři lětdžesatki Njeswaćidlski farar (wot kónca 1958 serbski superintendent) Gerhard Wirth, na spočatku formalnje jako redakciski sekretar. „Rady pisach wo swojich pućowanjach“, přeradžil wón 1991, k 100. róčnicy popularneje publikacije, w interviewje Serbskim Nowinam.

Ewangelski časopis wosta wotnětka měsacnik, nakład ležeše z ca. 2 000 eksemplarami jasnje pod dowójnskim limitom. Cyrkwinski periodika wobmjezowachu so w NDRskej dobjě zwjetša na nabožne abo pozběhowace wobsahi, za politiske temy wobstajachu wot 1947 w Serbach druhe móžnosće. K temu přińdžechu prawidlownje rozprawy z wosadow abo wot synody krajnjeje cyrkweje, druhdy samo literarne twórby abo reportaže. Hač do lěta 1989 wukonješe Ludowe nakładnistwo Domowina statnu censuru. Ta drje běše poměrnje liberalna, dokelž měješe wjednistwo zrozumjenje za zajimy a potreby ewangelskich Serbow. „Najskekerje budžeja sami wjeseli, zo su tute njeđzakowne zastojnstwo wotbyli“, měnješe farar Jan Malink lěta 1990 w informatiwnym nastawku „Censura je padnyła“.

Swój 100. jubilej, w nalěcu 1991, woswjećil cyrkwinski časopis w fazy towarš-

nostneho přewrótka w Němskej. Z finanćielnej podpěru Založby za serbski lud zawěsćil redakcija pod superintendentom Siegfriedom Albertom kmány layout a kwalitnu papjeru.

W januarje 2000 dóńdže k dalšej reorganizaciji: Oficielnej wudawaćelej buštej Serbski wosadny zwjazk zhoradnje ze Serbskim ewangelskim towarštwom, zamołwitosć za publikaciju nastupi – wot apryla 2002 cyłkownje – přeni raz angažowana žona, stawiznarka Trudla Malinkowa. Wona so postara wo wobnowjene grafiske wuhotowanje a přiwza tež přinoški w delnjoserbsčinje. Štyri razy wob lěto dóstawaja aboněnci – a to wšitko za lětnje 8 eurow – dwanaće město wosom stron tekstow a ilustracijow. Při wšěch změnach pak je Pomhaj Bóh wostał – kaž so džensa praji – wodžacy printmedij ewangelskich Serbow. Redaktorka preferuje, pódlá aktualnych wukładowanjow bibliskich tekstow, informacijow a terminow, zajimawe pojednanja k serbskim cyrkwinym, kulturnym a regionalnym stawiznam; nimo teho poskića rozmołwy z fararjami abo dalšimi prócowarjami. A na dotalnu praksu zasadnje nawjazuje: Wšo myslenje awtorow so woznamjenja přez protestantsko-křesćansku perspektiwu, štož akceptuja – při nakładze hač do 600 eksemplarow – tehorunja čitarjo, kotřiž čuja so na cyркеj jako instituciju jenož posrědnje wjazani.

Přejemy časopisej za přichod dalše spomóžne wuwice w duchu jeho dołheje a čestneje tradicije.

Dietrich Šolta

K jubilej 1891 založeného časopisa ewangelskich Serbow

Čitarjo wo swojim časopisu

Zajimawa a bohata chronika

Pomhaj Bóh mam wot přeněho powójnskeho čisla za december 1950 hač do lěta 1987 zwjazany do pjećoch zwjazkow, kiž je mi mój nan darił. Dalše pjeć zwjazki su so mjeztym hižo přidružili. Klětu přidźe, da-li Bóh, hišće jedyn k temu.

Pomhaj Bóh je mi zajimawa a bohata chronika serbskich a za mnje tež swójbných stawiznow. Jězby w lětach 1961 do 1971 do Botharskeje, Českosłowakskeje a Pólskeje, kiž je mój nan wopisał, sym sobu dožiwił. Namakam tež dopomjenki na mnohich přiwuznych. Hdyž něšto wo serbskich abo tež českich stawiznach pytam, nańdu přeco zaso znate wosobiny a podawki.

Móžu sebi trochu předstajić, kelko prócy čini redigowanje tajkeho časopisa: Nimalo 30 lět, hač do junija 1979 je mój nan to dokonjał. Hdyž jako džěćo nanej dobru nóc prajach, wón zwjetša za pisanskim bližde sedžeše a tam cyle wěsće tež za Pomhaj Bóh pisaše.

W januaru lěta 2000 přewza Trudla Malinkowa zamołwitosć redaktorstwa časopisa, hač do měrc 2002 hišće pod hlownym redaktorstwom superintendenta Siegfrieda Alberta, kiž bě w nowembru 1984 tutón nadawk wot fararja Cyrila Pjecha přewzał.

Našej redaktorce dźakuju so za jeje dotalne wjace hač 16 lět trajace njesprócnice, swěrne džěło cyle wutrobnje. Naš Pomhaj Bóh je zhromadny skutk mnohich, kotřiž na wšelake wašnje přinošuja. Wón

wjaza Serbow a přečelow Serbow tež w druhich krajach z nami we Łužicy, ale tež hižo zemřetých Serbow z nami.

Podpěrajmy dale naš drohotny časopis, Bohu a Jezusej ke chwalbje a nam ke kulbanju, nutrkownemu wjeselu a traštej.

Handrij Wirth, Njeswačidło

Što mi PB woznamjenja

Moje počahi k Pomhaj Bóh sahaja wróćo hač do 50tych lět zašeho lětstotka. Jako džěćo roznošowach jón tehdy k woteběrjaram w swojej ródnej wsi Přezdrěń. Hdyž na to wróćo myslu, wšak mje džensa hišće swědomje hrjeba, dokelž so z roznošowanjom tola chětro komdžach. Tehdy so Pomhaj Bóh hišće w nimalo kóždym druhim domje we wsi prawidlownje čitaše.

K Pomhaj Bóh měješe naša swójba tež wosobinski počah. Farar Korla Wyrgač z Nosaćic, kotryž bě wot 1917 do 1937 ze zamołwitym redaktorom, bě kuzenk mojejho nana.

W mojej swójbje w Delnim Wunjowje čitamy Pomhaj Bóh mjeztym někak wosom lět. Chwalimy sej časopis jara, dokelž čitarjow duchownje přewodža, ale tež wjelestronsce a zajimawje wo žiwjenju ewangelskich Serbow w zašłosći a přitomnosći rozprawja. Z tym posředkuje a zwjazuje na najlěpše wašnje wědu wo wěrje a domiznje. Řeči za kwalitu Pomhaj Bóh, zo so tež wot wjacorych mi znatých katolskich Serbow w Radworju a wokolnych wsach rady abonuje.

Rozprawy wo serbskich aktiwitach w druhich ewangelskich wosadach Łužicy dawa mi nastorki za džěło w našej Bjesadze w Hodźiju. Rady wužiwam tež składnosć, zo bych w Pomhaj Bóh wo našim wosadnym žiwjenju rozprawjał. Knjeni Malinkowej dźakuju so za přečelnu podpěru, kotruž při tym podawa.

Dla aktualnosće a wysokeho publicistskeho niwowa Pomhaj Bóh wjeselu so kóždy kónc měsaca na nowe wudaće, kotrež potom tež bórže přečitam. Dokładne čitanje Pomhaj Bóh je mi wulka pomoc při trěbnym rozšěrjenju swojich hišće njedospołnych znajomosćow serbsčiny.

Myslu sej, zo spěchuje Pomhaj Bóh mjez ewangelskimi Serbami wědomje identity, začuće zhromadnosće a zwjazanosće z domiznu. Tehodla mój apel na was, lubi čitarjo, so bóle wo nowych abonentow prócować. Kóždy Serb je potencielný čitar Pomhaj Bóh! Přez narěčenje a darjenje lětneho abonementa sym w poslednich lětach něhdže džesać nowych woteběrjarjow zdobyć móht.

Přeju nam ewangelskim Serbam žohnowane dalewuwiće Pomhaj Bóh tež w přichodnych 125 lětach.

Gerat Krawc, Delni Wunjow

Žórło informacijow

Čitam Pomhaj Bóh hakle wot lěta 2011. Najprjedy pytač serbske teksty wo serbskim ewangelskim žiwjenju, z kotrymiž bychmy so na wječorkach Rakečanskeje bjesady zaběrać móhli. Bohudžak namakach husto něšto dosć zajimawe, na přikład wo stawiznach Rakečanskeje wosady abo wo wuznamnych wosobach w Rakečanskej abo w susodnych wosadach.

Mjeztym su tež měsčne zawodne artikle a rozprawy wo skutkowanju Bjesadow w Bukecach a w Hodźiju džer a bóle zajimawe.

Džensa je Pomhaj Bóh za mnje spuščomne žórło informacijow wo serbskim ewangelskim žiwjenju.

Günter Holder, Rakecy

Luby postrow

Pomhaj Bóh je přeco luby postrow z ewangelskeho serbskeho swěta, z historiskeho a džensnišeho, ze saksko-Budyskeho, ze saksko-Wojerowsko-Slepjanskeho a z delnjoserbsko-Choćebuskeho. Ale tež na wukrajne styki so pokazuje a powěsće z cyteho swěta – maja-li zwisk ze serbskim – su zastupjene.

Pomhaj Bóh je hornjoserbsce wusmě- ⇒

Hłowa Pomhaj Bóh wot spočatka lěta 1902 hač do kónca lěta 1931. Tradicionalnemu wobrazej je přidata baseń Korle Awgusta Fiedlera.

Repro: SKA

K jubilej 1891 založeného časopisa ewangelskich Serbow

⇒ rjeny měsáčnik, jeho wosom abo tež dwanaće stronow wobjima njeje přemalo, ale tež nic přewjele. Zo je čorno-běly hotowany, leži drje w pietistiskej tradiciji. Džak słuša wšitkim, kiž spuščomnje a z dokładnosću na nim skutkuja: Trudli Malinkowej jako wjelelětnje redaktorce a Irenje Šerakowej jako podobnje doľho skutkowacej lektorce za hornjo- kaž tež delnjoserbske teksty. Derje, zo stejitej Serbske ewangeliske towarstwo a Serbski wosadny zwjazk jako solidnej wudawaćelej za časopisom a zo dóstawa wón přeco zaso podpěru wot awtorow a awtorow, kiž pisaja z přichilnosću, a wot teho abo tamneho darcěla, kiž ze swojej šerpatku pravidlowne wuchadženje sobu zmóznja.

Pomhaj Bóh je swěrný posolnik, kotremuž přejdu dalších wjace hač 125 wuspěšnych lět. Gratulacija!

Christiana Pinikowa, Choćebuz

Znamjo žiweho serbstwa

Měsáčnik Pomhaj Bóh je za naju znamjo žiweho serbstwa. Čitajo we wudačach poslednich měsacow smój sej přezjednaj, zo je namaj Pomhaj Bóh z přewodnikom po domiznje. Na příklad běše za naju překwapjenje, zo so we Wochožanskej cyrkwi napisy w serbskej řeči chowaja. Smy we Wochozach při cyrkwi z kolesami nimo jěli, z wnučkami, a njejsmy sej to wobhladali, dokelž njejsmy to wědzeli. Na přichodnej turje to wěmy.

Z portretami, žiwjenjoběhami, zeznamjomij so ze znatymi a tež z njeznatymi Serbowkami a Serbami. Scyła wotewrja namaj Pomhaj Bój kontakt k Serbam, kotrychž hewak njebychmoy zeznať. Čitamoy ze zajimom biografiske nastawki. Druhdy so čitaja, kaž bychmoy w romanje čitať.

Hdyž je tež džensa mjez Serbami z wašnjom, wšudže a přeco chwalby wuspěwać, tež tam, hdžež njejsu na městnje, chcemoj pak čím bóle měsáčnikew ewangelskich Serbow džak a chwalbu za zrozumliwu řeč, wosebje tež za stawizniske přinoški a za wjelestronskosć wuprajic, wot zawodneje strony hač k powěsćam na kóncu. Přednja strona je přeco ze wšědnym žiwjenjom zwjazana.

Wěmoj, zo njeje Pomhaj Bóh žadyn dženík a tež žadyn politiski organ, ale nabožny měsáčnik. Je špihel ewangelskeho žiwjenja, haľožki žiweho serbstwa, něhdy a nětk. Zawěsće je to jeničke prawe měritko. Ale što je nabožina? Nabožina je žiwjenje. Druhdy sej žiwjenje stejíščo abo wotmoľwu wunuzuje, tež z wida ewangelskeho časopisa. Při tym móhli my čitarjo redakciji z dopisami pomhać. Móhli – lěpje budže, zo to sćinimy.

Inga a Křescán Krawcec, Hrubjelčicy

„Serbska hlowa“ Pomhaj Bóh, rysowana wot Měrcina Nowaka-Njechorńskeho. Z nej je časopis wuchadzał wot spočatka lěta 1932 hač do zakaza w awgusće 1937. Repro: SKA

Moja najlubša čitanka

Rady sćěhuju próstwu redaktorki, někotre linki wo swojim poměrje k časopisej Pomhaj Bóh napisac. Čitam jón pravidlownje wot požnjenca 2010. Tehdy sym přeni króć serbsku Božu službu w Budyškej Michaľskej cyrkwi wopytať. Při tutej składnosći sym tež swoje přenje čisťo Pomhaj Bóh wot knjeza Wirtha darjene dóstať. Ze swojimi mnohimi přinoškami wo nowych Spěwarškich, kotrež běch sej krótko do teho kupiť, bě wone za mnje wosebje zajimawe čisťo. Hnydom po tym sym Pomhaj Bóh abonowať a wjeselu so wot teho časa na kóžde nowe čisťo.

Čitarki a čitarjo tutech linkow zawěsće pytnu, zo njejsym Serb, dokelž moje mjeno runje serbske njeje a mi prawdžepodobnje tež Němc na „tastaturu“ bje. Na proze do wuměnkarskeje staroby běch lěta 2008 započat, hornjoserbsćinu wuknyć. Wo nastorku sym na hinašim městnje (PB 11/2010, str. 3) hižo rozprawjať. Wot teho časa moja zahoritósć za serbstwo a za serbsku řeč njeje popuščila, ale džeń wote dnja rosće. Nimo Pomhaj Bóh sym mjez tym tež Rozhlad a kónctydzenske wudaće Serbskich Nowin abonowať. Pravidlowne čitanje tutech třoch periodikow – a nimo teho wězo tež wšěch serbskich knihow, kiž móžu dóstać – da mi so džeń a bóle do serbskeho swěta zanurjeć. Při tym je Pomhaj Bóh moja najlubša čitanka. Z njeho njejsym jenož tójšto wo Serbach nawuknyť, ale wón mje tež stajnje zaso wabi ľužicu wopytać, hdyžkuli je mi móžno, a so zeznajomíc ze wšěmi městnami, wo kotrychž sym w nim čitať. Předewšěm pak je mi Pomhaj Bóh stajny dopokaz, zo „Serbja Serbja wostanu, Serbja dobudu“.

Hilger Weisweiler, Tübingen

Dobre duchowne dary

Pomhaj Bóh je serbska publikacija, na kotruž rady čakam. Štož za někotre druhe serbske žurnale, kotrež z patriotiskej přichilnosću abonuju, přeco njeptać. Mi so na Pomhaj Bóh lubi, zo su rozprawy, wobjednanja (wosebje te wo zasľužbných ľudžoch zańdzenosće), informacije z džensnišeho ewangelskeho žiwjenja, komentary ... spisane na zakładze solidnych rešeršow, k tomu w dobrej serbsćinje. Njeby-li ke mni Pomhaj Bóh dochadzał, bych zawěsće chudši byľ. Džak za dobre duchowne dary a spomóžne poselstwa!

Jurij Koch, Choćebuz

Postrowčk z domizny

Pomhaj Bóh je za mnje serbski postrowčk z domizny. Wažu sej wosebje přenju strowu.

Beata Richterowa, Lipsk

Zo by hišće doľho wuchadzał

Pomhaj Bóh čitam wot lěta 1985. Wjeselu so, zo nadeńdu w časopisu aktualne rozprawnistwo wo serbskim cyrkwiskim žiwjenju. Na někotrych zarjadowanjach wšak běch tež sam přítomny. Dale wažu sej dokładne předstajenje historiskich temow a biografijow serbskich wosobinow, kotrež so přez to džensnišemu čitarjej zblizha. Tak nastawa k temu abo tamnemu znatemu abo tež njeznatemu mjenu nazorny žiwjenski wobraz. Druhdy skutkuje wosoba přez swoje zasľužbne džěło hač do přítomnosće.

Za přichod sej přejdu, zo by Pomhaj Bóh w džensnišej kwalice hišće doľho dale wuchadzał.

Handrij Sembdner, Drježdžany

K jubilej 1891 založeného časopisa ewangelskich Serbow

Móst w NDRskem casu

W našej familiji – familiji fararja Herberta Nowaka – su se (mimo gónoserbskego ženika) wšykne serbske nowiny a casopise cytali. To běchu: Nowy Casnik, Rozhlad, Pomhaj Bóh a Katolski Posoł. Wušej togo se wě Pratyja a smy teke měli radnu licbu serbskich kniglow. Ako žowka w tom domje som pótakem wótrosla ze serbskimi publikacijami. Ako běch młodša, njejsom se tak za wšo zajmowała, to jo akle písisto z casom studija sorabistiki. Pózdzej som serbske casopise sama aboněrowała a cytam je až do žinsajšnego dnja. Pomhaj Bóh słuša k tomu. Som teke južo cesceje – ako teke naš nan – pisała do Pomhaj Bóh. Pjerwej su se psi tom wšykne dolnoserske dopise pšestajili do gónoserbskeje rěcy, tak běšo bóžko ta rěčna politika. Žinsa móžomy do Pomhaj Bóh a drugich publikacijow dolnoserski pisať a to teke wóstanjo dolnoserski.

Pomhaj Bóh se mě wjelgin spódoba, rožk za žiši jo pseliš dobry, nastawki su wjelgin wěcywustojne a powěsći zajmne a wótměnjate. Lěcrownož su wšake stawizniske artikle krađu dlujke a historiske wósoby se cesto wjelgin dokradnje pšedstajaju, cytam to ze zajmom. Artikle su pówucne a kubłajuće. Mamy žinsa w Nowem Casniku teke pšawidlownje cerkwiny bok, weto njeby kšěła Pomhaj Bóh parowaš. Pomhaj Bóh jo za mnjo teke žrědło za wšake terminy, na psíklad namše abo nabožne

wuscělanja w gónoserbskem rozgłosu. Cu pak hyšći wósebne pokazaš na slědujucy fakt. Pomhaj Bóh jo był w casu NDR za nas zgromadny casopis za Dolnych a Gónnych ewangelskich kšescijanow – a to ako jadnučki za nas w Dolnej Łužicy, pšeto w bramborskej cerkwi jo wšo serbske cerkwine žywjenje tegdy zakazane było! Pšez Pomhaj Bóh smy to zacuše měli, až ewangelske serbstwo dajo a až jo wóno žywe. Z Pomhaj Bóh smy zgónili, ga jo cerkwiny zeń a raži smy na njen psíjěli. Tam smy se pón zmakali z lubymi psíjašalami. Žinsa jo to wšo hynac w Dolnej Łužicy, ale tegdy su te wobstojnosći byli komplicěrowane. Togodla by se kšěła wužekowaš wšym donětejšnym redaktorom Pomhaj Bóh za wugbane žěto a mysl na Dolnu Łužycu!

Njewěm, lěc se něchten žyćy wěcej bokow za Pomhaj Bóh, to njeby ja cyniła. Mě ten nětejšny wobłuk dosega. Wěcej casa za cytanje njezmějomy, togodla jo wšo derje tak, ako jo.

K jubileumujoju wjelgin wušobnje gratulěrujom a žycym hyšći wjele dobrych idejow a lušt do pisanja, redakciskego šyka a pilnych dopisowarjow.

Madlena Norberg, Chóšebuz

Wosobinske dopomnjenki

Naš nan, pozdžiši serbski superintendent Gerhard Wirth, bě hižo za čas přenjeho serbskeho superintendency Awgusta

Mjerwy za pisanje Pomhaj Bóh zamówtity, nic pak jako redaktor zapisany. Swěru so wón wo časopis staraše, rady za njón pisaše a so z rěčnymi prašenjami zaběraše.

Zo je Pomhaj Bóh za čas komunistow prawidlownje wuchadźeć móht, je mi kaž dźiw. Papjera bě žadna a špatna. Čisla běchu tehodla skromne: štyri strony wob měsac. Dopisowarjow bě mało. Temy njeběchu zwjetša načasne.

Wot apryla 1958 bě naš nan z oficialnym redaktorom. Po nocach njemało wudaćow zwjetša sam napisa. Jako w Klukšu běch, tež mje přeco zaso prošese, zo bych něšto z wosady napisał. Praješe mi, zo čitarjo rubriku „Z wosadow“ rady čitaja. Wjeselach so. Lětdžesatk z Klukšanskeje wosady rozprawjach a nanej pomhach. Hišće džensa, po 50 lětach, so dźiwam, zo Pomhaj Bóh tehdom ani z linku moju ordnaciju a moje zapokazanje w Klukšu dnja 27. februara 1966 njenaspomni. Haj, časopis měješe swoje njedostatki.

Kompjuter nan wězo hišće njeměješe. Z pisanскеj mašinu redaktor sprócnijwe džělaše. Jeho manuskripty běchu za pismikistajerjow w čišćerni Noweje Doby zawěsće problem, dokelž mějachu mnoho změnow. Wěm pak, zo bě nan rady z redaktorom. Pomhaj Bóh je za ewangelskich Serbow w Hornjej Łužicy jenički prawidlownje wuchadźacy nabožny mediij.

Widžu zrudneho redaktora před sobu, kiž z korekturnej chorhojčku čišćernje w ruce přińdže a swójbe pokaza, što wšo bě censura wušmórnyła abo změniła. Ja so z nim mjerzach na Pawoła Völkela, ewangelskeho kšescana, kotrehož běchu komunisća jako censora Pomhaj Bóh „prosyli“. Nan mje změrowaše. Ryzy komunistiski censor by najskeje wo wjele rabiatnišo šmórał. Ale jeho boleše, zo bě serbski „bratr“, kotrehož sej jara wažeše, z censorom.

Je bjez dźiwa, zo so Pomhaj Bóh do 1989 prašenjam časa njewěnowaše. Hladaše so ze statneje strony na to, zo so jenož wo cyrkwinskih prašenjach pisaše. Tak běchu mnohe nastawki historiskeho razu.

Rady Pomhaj Bóh při francoskich mjezach čitam. Je mi luby postrow z ewangelskeje Łužicy. Wjeselu so, zo čitam tam a sem přinošk awtora, kiž bě hišće za čas mojeho studija w Lipsku wo dobyću komunizma přeswědčeny. Kak so tola wšelake k dobremu wobroći.

Ewangelske serbske žiwjenje Pomhaj Bóh swěrnje a absolutnje wěrnje dokumentowaše a dokumentuje. Boži dar je, zo je knjeni Trudla Malinkowa nětko wuběrna a wustojna redaktorka. Bóh daj jej krutu strowotu.

Najwutrobniše zbožopřeća k 125!

Pawoł Wirth, Zweibrücken

Powójnske hlowy Pomhaj Bóh, kiž spožčachu časopisej mjezwočo wot 1950 do 1985, wot decembra 1985 do 1992 a wot decembra 1992 do 2001.

Repro: SKA

Za křescánstwo w socializmje skutkował

K 25. posmjertninam Rakečanskeho fararja Jana Lazarja

Dnja 25. měrc 1991 zemře we Wojerecach w starobje jenož 51 lět bywši farar Rakečanskeje wosady Jan Lazar. We wobšěrnyh artiklu w Pomhaj Bóh rozprawješe před pjeć lětami jeho přečel z młodyh lět Pawoł Wirth wo swujich dopomnjenkach na njeho.

Njewěm, hač by Jan Lazar w tehdyšej NDR jako syn fararja druhe swojim daram wotpowědne powołanje namakać móht. Ale Pawoł Wirth pisa w swojim artiklu wo wulkich řečnych kmanosćach Lazarja a wo jeho wulkej socialnej kompetency, kaž by so to džensa mjenowało. Tak wjedžeše šulske a powołanske wuwice młodeho Lazarja po zakładnej šuli w Hodźiju přez Serbsku wyšu šulu w Budyšinje a studij teologije w Lipsku do farskeho zastojsnstwa.

1966 nastupi Jan Lazar jako wikar w Rakečanskej wosadze swój powołanski puć. Jeho ordinacija wotmě so dnja 27. nowembra 1966.

Młody farar njeseše nowy rozmach do wosadneho žiwjenja. Prócowaje so, cyrkwinske zeńdženja ze wšelakimi nowymi formami za wšěch wěriwych zajimawe wuhotować. Na přikład zawjedže wón domjace kružki we wosadnych wsach a swójbne abo wotewrjene wječorki. Jubilejna konfirmacija a wopomnjeće křćeńcy wotměštej so pod Lazarjom scyła přeni raz abo so woziwještej a staštej so z dobrej tradiciju. Jónu wob lěto swjećachu ewangelscy a katolscy wěriwi w Rakecach hromadze ekumeniske kemše. Jara wuspěšne běše tež jeho džěło z młodžinu, na přikład w Młodej wosadze. 1966 zatoži so

Jan Lazar jako młody farar po swojej ordinaciji w lěće 1966 Foto: priwatne wobsydstwo

znowa pozawnowy chór, kotryž hišće džensa spomónnje skutkuje.

Ludžo, kotřiž su w sydom- a wosomdzesatych lětach z Janom Lazarjom hromadze džělali, dopominaja so na njeho jako wuběrneho organizatora. We wot njeho wudžělonej chronice Rakečanskeje wosady (1966–1986) pokaza wón wosebje na mnohe twarske naprawy a sporjedženja při cyrkwi a farje, při kantorstwjě, farskej bróžni a druhdze. W tutych lětach běštej za to wulki angažement a dobry organizatoriski talent trěbnej.

Za Lazarja sameho běštej wuwice křescanskeje wěry w socialistiskej towaršnosći a zdžerženje měra najwažnišej wobtuka jeho skutkowanja. Wěšće měješe wón tež dosahacu sebjedowěru, zo móžetaj wón a Rakečanska wosada w tutych wulkich prašenjach něšto wuskutkować. Wón wobdžěleše so intensiwnje na džěle Křescanskeje měroweje konferency (CFK) a jemu so poradzi, zo so tež dalši, zwjetša młodži, wosadni za tele džěło zahorichu.

W zwisku z tutym skutkowanjom běchu 1975 přeni raz hosćo ze zapadneju krajow (z Awstralskeje a Japanskeje) w Rakecach. 1977 wotmě so potom přeni ekumeniski bazisowy seminar we wosadze. Tele seminary wotměwachu so w slědowacyh lětach, hač do 1988, prawidłownje. Wosebje młodži wosadni běchu wo tutych zarjadowanjach zahorjeni.

Prócowanje Rakečanskeje wosady tež we wukraju na wědomje bjerjechu. 1986 dósta wosada wot japanskej Towaršnosće za modlitwu wo swětowy měr měrowy

stołp. Tutón stołp hišće džensa na farskej zahrodze steji.

Škoda, zo njeje farar Lazar jako Serb runje tak wuspěšnje za zachowanje a wuwice serbstwa we wosadze skutkować móht. W šěsćdzesatych lětach zašeho lětotka swjećachu w Rakecach hišće wjac hač dwaceći serbskich kemšow wob lěto – a to tež na cyrkwinskih swjedženjach, kaž su to jutry, swjatki abo hody. 1988 bě jenož hišće šěsć serbskich kemšow wob lěto, a na wulkich cyrkwinskih swjedženjach sy jenož zředka serbske słowo słyšał.

Tajke předewzaća kaž ekumeniske seminary a wulke twarske naprawy, kotraž su so w Rakecach poradžili, njejsu w NDR bjez wuskeho zhromadneho džěła z organami stata a strony SED móžne byli.

Njewěm, hač běše Jan Lazar woprawdze IM statnje bjezstrašnosće NDR, kaž Pawoł Wirth pisa. Ale bjez bolostnych kompromisow za wěriwego čłowjeka, kaž to Lazar bě, tute zhromadne džěło wěšće njeběše. Snano běše to sobu přičina za to, zo dósta wón problemy z alkoholom. Jeho chcyciwosće dla stawaše so zhromadne džěło we wosadnym předstejičerstwjě džen a češe. Tehodla bu w lěće 1989 do Wojerec přesadžený.

Njeje lochko skutkowanje fararja Lazarja prawje hódnoćić. Po lěta dolhim wuspěšnym džěle je na kóncu mnohich swujich přečelow a přiwisnikow přestąpił. Šansu na woprawdze nowy započatk we Wojerecach našel njedósta, dokelž hižo spočatk lěta 1991 zemře.

Günter Holder

Měrowy stołp z lěta 1986 na Rakečanskej farskej zahrodze

Posledni wotpočink Jana Lazarja na nowym pohrjebnišću w Rakecach Foće: G. Holder

„Daj nam žohnowanje być, so po twojim słowje měć“

Hłowna zhromadźizna Serbskeho wosadneho zwjazka

Kóždolětnje wotměwa so kónc wulkeho rózka hłowna zhromadźizna Serbskeho wosadneho zwjazka. Jemu přislušeja zastupjerjo dwurěčnych wosadow Ewangelisko-lutherskeje krajneje cyrkwy Sakskeje. Předsydstwo bě přeprosoło na sobotu, 30. wulkeho rózka, na Michałsku faru do Budyšina.

Zahajenje

Předsyda, Serbski superintendent Jan Malink, móžeše 24 přítomnych witać, mjez nimi zastupjerjow Ewangeliskeje cyrkwy Berlin-Braniborska-šleska Hornja Łužica (EKBO), fararku Jadwigu Malinkowu ze Slepoho a předsydu Spěchowanskeho towarstwa za serbsku řeč w cyrkwi dr. Hartmuta Leipnera. Wuradźowanje zahaji so z krótkej nutnosću. Superintendent Malink rozloži Ochranowske hesło za tutón dzeń: „My chcemy z wami hić, přetož slyšimy, zo je Bóh z wami.“ (Sach 8,23) Před wjace hač tysac lětami přistupichu Serbja w krajach Łužicy křesćanstwu dobrowólnje. Reformacija přinješe jim Bože słowo w maćernej řeči, pietizm spyta je do wutroby kłasc. Serbja buchu pobožny lud. K Jezusej přiřdu ludžo jenož dobrowólnje, tež džensa hišće.

Rozprawa wo zašlym léće

W druhim dytku dnjoweho porjada předstaji knjeni Fischer z kasoweje centrale hospodarski plan léta 2016 a wotmołwi na prašenja. Plan so w předležacej formje jednohłósne přiwza. Po tym poda sup. Malink rozprawa wo džělawosći léta 2015. Z přisamom 30 serbskimi a dwurěčnymi kemšemi, z wosadnymi popoždneji, ze Serbskim ewangeliskim cyrkwiniskim dnjom w Bukecach kaž tež z kemšacymi

Serbski superintendent Jan Malink (4. wotlěwa) wuradźowanje nawjedowaše.

wusylanjemi a ze Słowom k dnjej w serbskim rozhłosu je so wobšěrne serbske cyrkwiniske džěto wukonjało. Dalše wjerški běchu dworowy swjedžen we Wuježku, serbski ewangeliski kónc tydženja za swójby w Chołmje a adwentny koncert chóra Serbskeho gymnazija w Michałskej cyrkwi. Wosebje wažne je džěto serbskich Bjesadow w Bukecach, Rakecach a Hodźiju. Prawidłownje wuchadza naš časopis Pomhaj Bóh a w zhromadnym džěle z Ludowym nakładnistwom Domowina wuńdžechu kaž kóžde léto Ochranowske hesła. Knjeni Annemarie Simonowa zastupuje Serbow w krajnej synodze. Přitomi dodachu hišće informacije ze swojich wosadow a schwalichu rozprawa.

Wuhlada do lět 2016 a 2017

Plan za léto 2016 je znowa kaž centralna protyka serbskeho ewangeliskeho žiwjenja,

do kotrejež su wšitke termíny zapisane. Hdys a hdys su wěšte korektury trěbne, tuž njeh wosadni mjesačne wozjewjenja w Pomhaj Bóh scěhuja. Wobšěrniši dyk dnjoweho porjada běchu přihoty za kłětuši 500. jubilej reformacije. Hižo loni běchu Serbja we Wittenbergu Lutherowy štom sadžili, su pak njespokojom, zo njeje so na tafl serbski napis dowolił. Za 2017 přihotuje so w LND serbsko-němski zběrník wo žiwjenju ewangeliskich Serbow hač do džzensnišeho. Wudawaćel je Serbski superintendent Jan Malink. Wobdžěleni su wjacori awtorojo z wěstymi tematiskimi čezišćemi. Přitomi wšak běchu přestapjeni, zo so w Serbskim muzeju planowana wustajeńca hakle nazymu 2017 wotewri. Zhromadźizna namjetowaše, w jubilejnym léće přewjesć Serbski ewangeliski cyrkwiniski dzeń w Delnjeji Łužicy. Wobkedźbować měł so tež Ewangeliski cyrkwiniski dzeń w Berlinje.

Wuradźowanje Bohu k česći a Serbam k wužitku

Na kóncu informowaše fararka Malinkowa wo wulkej njewěstosći a pačenosći w Slepjanskej wosadze, dokelž nchtó njewě, kak pónđe z wudobywanjom brunicy dale. Knjez Leipner předstaji džěto delnjoserbskeho spěchowanskeho towarstwa a rozdželi informaciske łopjeno „Nowy wosadnik“ ze serbskimi cyrkwiniskimi powěšćemi za lužiske wosady. Zakónčichmy swoju zhromadźiznu z kěrlušom „Knježe, žohnuj nas“, z modlitwu a požohnowanjom a rozžohnowachmy so posyljeni a w dobrej nadžiji, zo běchmy Bohu k česći a Serbam k wužitku wuradźowali.

Marka Maćijowa

Wosadne popoŕdnje na Michalskej farje w Budyšinje

Póndzelu, 15. februara, zetka so 12 wosadnych na wosadne popoŕdnje na Michalskej farje w Budyšinje. Wone zahaji so z Božej službu ze Serbskim superintendentom Janom Malinkom. W swjim předowanju rozloži nam lubosć jako wažne znamjo křesćanskeje cyrkwy. Boža lubosć płaći kóždemu čłowjekej na zemi. Jezus je nam kazał Boha z cytej wutrobu lubować kaž tež swjeho blišeho. W tutej lubosći mamy wobstajnje wostać – přez wšitke časy a na kóždym městnje.

Při šalce dobreho kofeja a stódnym tykancu plečeše so rozmoŕwa wokolo wšelakich temow. Wosadne popoŕdnje na Michalskej farje je pokročowanje něhdyšich kubłanskich dnjow, kiž maja doŕhu tradiciju a trajachu cyty džeŕ. Přnje tajke serbske kubłanske zeŕdženje běše 22. februara 1954 we wosadnym domje na Hornčerskej w Budyšinje.

Tež lětsa zaso pokaza nam knjez Handrij Wirth z Njeswačidla filmy z wosadneho žiwjenja loňšeho lěta, kotrež běštaj wón a knjez Měrcin Panach z Łomska zhotowiŕoj. Tak móžachmy sej wobrazy z dworoweho swjedženja we Wuježku, z cyrkwinškeho dnja w Bukecach, wo jězbje do Lutheroweje zahrody we Wittenbergu a wo zeŕdženju Serbskeho ewangelskeho towarstwa na reformaciskim dnju w Slepom wobhladać.

Wosadne popoŕdnje 15. februara na Michalskej farje w Budyšinje

Foto: M. Wirth

Na kóncu skedźbni knjez superintendent Malink hišće na přichodne zarjadowanja: lětuši cyrkwiniski džeŕ na poslednje njedźeli meje w Slepom, lětuši 300lětny jubilej předarkeho towarstwa Sorabija w Lipsku a na zarjadowanja w jubilejnym lěće reformacije 2017. Hižo spočatk měrcu wotměja so we Łazu a w Budyšinje zarjadowanja skladnostnje 200. narodnin Jana Arnošta Smolerja. Za čas, ja-

ko bydleşe na Židowje a w Budyšinje, přislušeše wón Michalskej wosadze.

Knjez Handrij Wirth namjetowaše wulět w nazymje tuteho lěta na slědach reformatora Jana Husa w sewjernej Čěskej, jeli namaka so dosć zajimcow za jězbu.

Lětuše wosadne popoŕdnje na Michalskej farje běše zaso jara zajimawe. Džakujemy so wšitkim, kotřiž su je sobu přihotowali.

Měrcin Wirth

Strádalec mandželskaj dejmantny kwas woswječiŕoj

Dnja 20. januara staj čěskej přečelej Serbow Jaromír a Jarmila Strádalec w Očelichach njedaloko Hradec Králové swój dejmantny mandželski jubilej woswječiŕoj. Njedźelu po tym staj so na Božej službje w swjjej wosadze w Klášterje nad Dědinou Bohu Knjezej za šěsć lětdžesatkow zhromadneho žiwjenja džakowaŕoj. Syn Jaromír, kotryž je z fararjom w Praze-Žižkovje, je předowaŕ a wnučki su swjatočne kemše z hudźbu a spěwanjom wobrubili. Na Božej službje bě cyła wosada w džakownej radosći z jubilaromaj a jeju swójbnymi zwjazana.

Jaromír a Jarmila Strádalec staj wobaj wjele lět jako duchownaj we wosadach Čěskobratrskeje ewangelskeje cyrkwy skutkowaŕoj. Lětdžesatki hižo hajitaj přečelske styki k ewangelskim Serbam we Łužicy. W 90tych lětach zašeho lětsotka hospodowaštaj w swjim wosadnym domje w Tisu wjacore lěta za sobu lužiskich hosći na nabožnym tydženju serbskich džeŕ. Rady so tehdyši wobdžělnicy na njezapomnite dny w rjanej wokolinje dopominaja, kiž so kóždy króć ze zhromadnymi čěskoserbskimi kemšemi zakončichu. Doŕhož jemu strowota dowoli, bě farar Strádal

w minjenych lětdžesatkach ze stajnym hosćom na Serbskich ewangelskich cyrkwin-skich dnjach, na kotrež kóždy króć awto poŕne dalšich čěskich přečelow Serbow sobu přiwjeze.

Z Łužicy sčelemy dejmantnymaj jubilaromaj wutrobnu gratulaciju a přejemy jima nadal miŕy a žohnowany zhromadny žiwjenski wječork.

T.M.

Dejmantnaj jubilaraj Jaromír a Jarmila Strádalec w kruhu swjjej swójby: sedžo nalěwo syn Jaromír z mandželskej Marcelu a naprawo džowka Daniela z mandželskim Tomášom, zady stejo šěsć wnučkow ze swjimi partnerami

Foto: priwatne

Přednošk wo Kilianu w Bukečanskej ewangelskej šuli

Hladajo na slědy, kiž je nam Jan Kilian ze swojim žiwjenskim skutkom zawostajił, móže so bjezdweła rjec, zo je wón najwuznamniša wosobina, kotraž je hdy z Bukečanskeje wosady wušla. Přiwšém wšak dyrbymi zwěšćić, zo je wón powšitkownje w zjawnosci, tež w Bukečanskej wosadze, mało znaty. Za přičinu teho najskeje njetřebamy dołho slědźić, hdyž hladamy na refrain jeho kěrluša „Zbudjenje za Serbow“. Słowa „Serbjo, zachowajće swěru swojich wótcow rěč a wěru“ stachu so z najznačšim wuprajenjom Kiliana a zdobom z přičinu zamjelčenja jeho wosoby w času, hdyž ateistiska ideologija wšitko postajowaše.

Tute položenje mamy sebi wuwědomić, chcemy-li ewangelskemu šulskemu towarstwu w Bukecach pomjenowanje ewangelskeje srjedźneje šule po Janu Kilianu namjetować. Přeni łahodny pospyt spočatk lěta 2011 tehdy pola zamołwitych trěbny wotłós njenamaka.

Zo by so wuznam Jana Kiliana wjednistwu šule, šulskemu towarstwu a zajimowanym staršim wuwědomił, wupraji so knjeni Trudla Malinkowa zwólniwa, w Bukečanskej šuli wo jeho žiwjenju a skutkowanju přednošować. Z plakatami a z krót-

Na přeprašenje Bukečanskeho ewangelskeho šulskoho towarstwa přednošowaše Trudla Malinkowa w Bukečanskej srjedźnej šuli wo Janu Kilianu. Foto: A. Zoba

kopowěšćomaj w serbskich a němskich nowinach přepryso so na wječor 26. wulkeho rózka do ewangelskeje srjedźneje šule w Bukecach.

Na 60 připosłucharjow móžeše šulski direktor, knjez Kretzschar, powitać. Předsydka šulskoho towarstwa, knjeni dr. Lehmann, přepryso přitomnych na zhromadnjenje spěwanje kěrluša a přepryso potom słowo knjeni Malinkowej. Wuwjedženja referentki rysowachu na přijomne a putace wašnje žiwjenske stacije Jana Kiliana kaž tež jeho službu jako duchowny a jeho skutkowanje jako kěrlušer a wudawar nabožneje literatury. Z wosebitej kečžbnosću poskachu hosćo z wosobinskim počahom k potomnikom wupućowarjow na předstajenje žiwjenja w Texasu. Připosłucharstwo, kiž so hač dotal bliže z Janom Kilianom zeznajomniło njeběše, ze zajimom a zdžela tež ze zadžiwanjom informacijam w tutej wusahowacej wosobinje scěhowaše.

Z wutrobnym přikleskom so připosłucharjo za radženy přednošk a čilu rozmołwu po tym džakowachu. Ze stron šulskoho towarstwa wupraji podpisanu džak za informacije wo Kilianu, kiž móžeja nětk jako zakład za wotwažowanje wo pomjenowanju Bukečanskeje šule služić. Jako přeni wuslědk wječorka je so mjez připosłucharjemi wuwila iniciatiwa, kiž chce na ródny domje Jana Kiliana w Delanach připrawić wopomnjensku taflu. **Arnd Zoba**

„Blótowski krimi“ ze serbskim podžělom

Dokelž sym raz něšto při jednym filmje ze serije „Blótowski krimi“ scělaka ZDF korigował, je so pola mje přizjewił producent tutych wobľubowanych filmow a je so chcył ze mnu zetkać. To je so loni srjedz septembra w Lubinje stało, hdžež su mje jako komparsu zasadźili. Při tym je so mje druhi režijny asistent woprašal, hač njebych jim móht fararja za pohrjeb w filmje wobstarać. Sym hnydom na swojeho bratra w Picnju abo na Bórkowskeho abo tež Tšupčanskeho fararja myslil. Ale wšitcy běchu zadžewani. Tak sym so na fararja Helmuta Hupaca w Kórjenju wobročil a pola njeho zazwonił. Wón je do swojeje protyki pohladal, hdžež je měł jenož jednu rozmołwu na tutym dnju zapisanu, a tak je mi přilubił, zo přijědže na filmowanje do Lubina. Filmowcy su jara zbožowni a džakowni byli, zo woprawdžity farar přijědže.

Je to za nas rjane dožiwjenje było, raz wšo zeznać, kajke to je jako komparsa při tajkim filmowanju. Sym wšak tam hižo džen přjedy był a wšelake, kaž masku a garderobu, zeznał. Tež z režiserom, producentom a hrajerjemi sym so rozmołwjal – wšitko jara sympatiscy ludžo. Smy tež wjele čakać dyrbjeli a w tym času mějachom z fararjom Hupacom składnosć, so rozmołwjeć a hromadže kofej pić.

Farar Helmut Hupac z Kórjenja (srjedza sedžo) loni nazymu w přestawce při nawjerćenju filma ze serije „Blótowski krimi“ w Lubinje Foto: S. Malk

Producent je mi prajił, zo njebudže to serbski pohrjeb, ale ewangelski ze serbskimi ludžimi a serbskimi kemšacymi drastami. Doma sym wupytał kěrluš „So nimm denn meine Hände / Tak wzěj něnt mójej ruce“. Filmowcy su jón přiwzali, spěwanje

zwućowali a potom smy jón zhromadnje w čěłowni spěwali. Pohrjeb wšak je přeco zrudna naležnosć, ale tu bě to tola něšto zajimaweho.

Natočeny film budže so lětsa nazymu w ZDF wusytać. **Siegfried Malk**

Powěšće

Ponowjene zwony zběhnychu 4. februara na wěžu Minakalskeje cyrkwy. Prjedy pak hač zwony zaso zaklinča, ma so hišće znowy stol z duboweho drjewa dowobnowić a maja so nowe spały zhotowić a zasadzić.

Foto: M. Bulank

Drježdźany. Lětuše Myto Zejlerja spožči so dr. Irenje Šerakowej z Pančic-Kukowa. Tole zdžěli sakska statna ministerka za wědomosć a wumělstwo dr. Eva-Maria Stange 4. februara w Drježdźanach. Po Bačońskim fararju Geraće Warnarju budže wona druha lawreatka tuteho myta, kotraž bu před lětomaj přeni raz za wusahowace zaslužby na polu serbskeje rěče spožčene. Swjatočne přepodaće myta budže 16. septembra w Serbskej cyrkwi w Kamjencu.

Bart. Wot lěta 2012 skutkowaše w Barće znowy wuběrka, kotraž započha hromadzić pjenjezy za wobnowjenje zwonjenja wosadneje cyrkwy. Z wuběrka je mjeztym wušło spěchowanske towarstwo, kotraž je so lětsa 13. januara založilo. Hač do spočatka februara bě so dohromady 28 722,85 eurow za nowe Bartske zwony nahromadziło. Cyłkownje liči so z tym, zo je 110 000 eurow trěbnych. Zwonowe towarstwo prosy tuž wo dalše dary.

Pomhaj Bóh
časopis ewangelskich Serbow
ISSN 0032-4132

Wudawaćelej: Serbski wosadny zwjazk, Serbski kěrchow/Wendischer Kirchhof 1, 02625 Budyšin/Bautzen; Serbske ewangelske towarstwo z.t., Privatny puć/Privatweg 21, 02625 Budyšin/Bautzen
Zamołwita redaktorka: Trudla Malinkowa, Goethowa/Goethestraße 40, 02625 Budyšin/Bautzen (tel./fax: 03591 600711, e-mail: PomhajBoh@gmx.de)
Čiść: Lessingowa čišćernja, Kamjenc
Postvertriebsnummer: F 13145

Zhotowjenje a rozšěrjenje: Ludowe nakładnistwo Domowina, Tuchmacherstr. 27, 02625
Abonement a dary: Serbske ewangelske towarstwo, Kreissparkasse Bautzen
IBAN: DE03 8555 0000 1000 0831 67
BIC: SOLADES1BAT

Pomhaj Bóh wuchadza měsacnje. Spěchuje so wot založby za serbski lud, kotraž dóstawa lětnje přiaražki Zwjazka, Swobodneho stata Sakskeje a Kraja Braniborskeje.
Lětny abonement plaći 8 eurow.

Budyšin. Jako noweho předsydu městneje skupiny SPD w Budyšinje wuzwolichu w februaru na přichodnej dvě léče dr. Měrčina Krawca z Delnjeho Wunjowa. 41lětny dr. Krawc je samostatny inženjer za energijowu techniku a skutkuje na polu solarneje techniki a energijoweje eficiency wosebje w Hodžijskej gmejnje. Zdobom přisluša wón Hodžijskej bjesadze, w kotrejž so wosebje za rozšěrjenje serbskorěčneho poskitka w zakladnej šuli w Hodžiju zasadźuje.

Nowa Niwa. Wo Albinje Mollerusu, kotryž bě z fararjom w Tšupcu a je zdobom jako astrologa a botanikar w Delnjeje Łužicy skutkował, je srjedu, 17. februara, dr. Doris Teichmannowa w Nowej Niwje přednošowała. Mollerus ma jako wudawar delnjoserbskich spěwarskich z katechizmom 1574, kiž běchu scyła přenja serbska čišćana kniha, wosebity wuznam za Serbow.

Dary

W januaru je so darilo za Pomhaj Bóh 150 eurow, 50 eurow, 42 eurow, 22 eurow, 18 eurow a štyri króc 12 eurow. Bóh žohnuj dary a daritelow.

Spominamy

Před 125 lětami, 7. měrc 1891, zemře Hušćanski farar **Handrij Měto** w hojerni na Sonnensteinje w Pirnje. Narodźeny 19. awgusta 1855 jako syn ratarja we Wysokej w Rakečanskej wosadze, wopyta wón gymnazij w Budyšinje a studowaše teologiju w Lipsku. Wot 1881 bě wikar w Čornym Chołmcu a wot 1883 druhi farar Michałskeje wosady w Budyšinje. W Michałskej cyrkwi bu 1. januara 1883 wot fararja dr. Kalicha serbsce ordiněrowany. Samsne lěto woženi so z Maršu Berganec, džowku fararja we Wulkich Zdžarach, a sta so z tym zdobom swak archidiakona Dobruckeho we Wojerjach. Z mandźelstwa wuńdžechu džowka a synaj. 1884 powołachu Handrija Měta za fararja do Huski, hdžež sej wosada jeho jako dobrego předarja chwaleše. Jako gymnaziat skutkowaše sobu w serbskim gymnazialnym towarstwe SSB, pozdžišo w Maćicy Serbskej a w Serbskim lutherskim knihownym towarstwe. W studentskim času bě hromadže z dalšimi młodymi bohosłowcami – z H. a P. Wjacku, J. Křižanom a E. Matekom – přeložił spowědne wučby a modlitwy do serbsčiny, kotraž 1881 jako knižka pod titulom „Spowědny stol“ wuńdžechu. T.M.

Přeprašujemy

06.03. Laetare

10.00 kemše z Božim wotkazanjom w Budyšinje w Michałskej cyrkwi (sup. Malink)

07.03. pónđzela

15.00 wosadne popođnje w Malešecach (sup. Malink)

09.03. srjeda

19.30 Bjesada w Hodžiju na kantoraće

13.03. Judika

12.00 nutrnosť w serbskim rozhłosu (sup. Malink)

17.03. štwórtk

18.30 Bjesada w Bukecach na farje

20.03. Palmarum

08.30 kemše z Božim wotkazanjom w Poršicach (sup. Malink)

11.00 kemše z Božim wotkazanjom w Hodžiju (farar Rummel)

25.03. čiči pjatk

09.00 kemše z Božim wotkazanjom w Rakecach (sup. Malink)

12.00 nutrnosť w serbskim rozhłosu (fararka Malinkowa)

14.30 kemše z Božim wotkazanjom w Budyšinje w Michałskej cyrkwi (sup. Malink)

27.03. 1. dzeń jutrow

06.00 nutrnosť we Wuježku pola Bukec na Pawlikec dworje (farar Haenchen)

07.00 nutrnosť w Rownom na kěrchowje (fararka Malinkowa)

12.00 nutrnosť w serbskim rozhłosu (farar Rummel)

28.03. 2. dzeń jutrow

09.30 namša w Picnju (farar Kšenka)

03.04. Quasimodogeniti

10.00 kemše w Budyšinje w Michałskej cyrkwi (sup. Malink)

12.00 nutrnosť w serbskim rozhłosu (farar Haenchen)

05.04. wutora

14.00 wosadne popođnje pola Kowarjec we Wuježku pola Wósporka (sup. Malink)